

Gysinge 2019-03-29

Till: gerd.lejdstrand@energimyndigheten.se

Cc: jakob.granit@havochvatten.se, maria.hellsten@havochvatten.se, johan.kling@havochvatten.se

Synpunkter HARO: 53000, Dalälven – delen Näs Bruk/Bysjön till älvmyningen i havet, det s.k. LIV-området!

De senaste ca fyra åren har stora processer med många involverade parter startats i den nedre delen av Dalälven för att arbeta med förvaltningen av framförallt laxen men också havsöringen. Det lokala engagemanget i dessas förberedelser vuxit till en bred och väl förankrat lokal vilja som har investerat mycket tid. Samtidigt som myndigheter tillsammans med kraftindustrin har plöjt ner miljontals kronor forskning och konkreta biotopåtgärder.

Vi vill här ge en bakgrund till det lokala arbetet och rapportera var vi befinner oss i nuläget.

Om Nedre Dalälvens intresseförening

Mot bakgrund av områdets både bra och dåliga förhållanden grundades Nedre Dalälvens intresseförening 1986 av representanter från både den offentliga och den privata sektorn och kallas i vardagligt tal Nedre Dalälvsamarbetet (NeDa).

NeDa:s ägare inkluderar institutioner med intressen i regionen i form av företag, de nio kommunerna längs älvsträckan och övriga organisationer. Styrelsen består av medlemmar och företrädare för samtliga kommuner och företrädare för olika sektorer av ekonomin.

År 2011 utsåg FN-organet UNESCO Älvlandskapet Nedre Dalälven till biosfärområde. NeDa är huvudman för och samordnare av biosfärområdet.

NeDa:s affärsidé

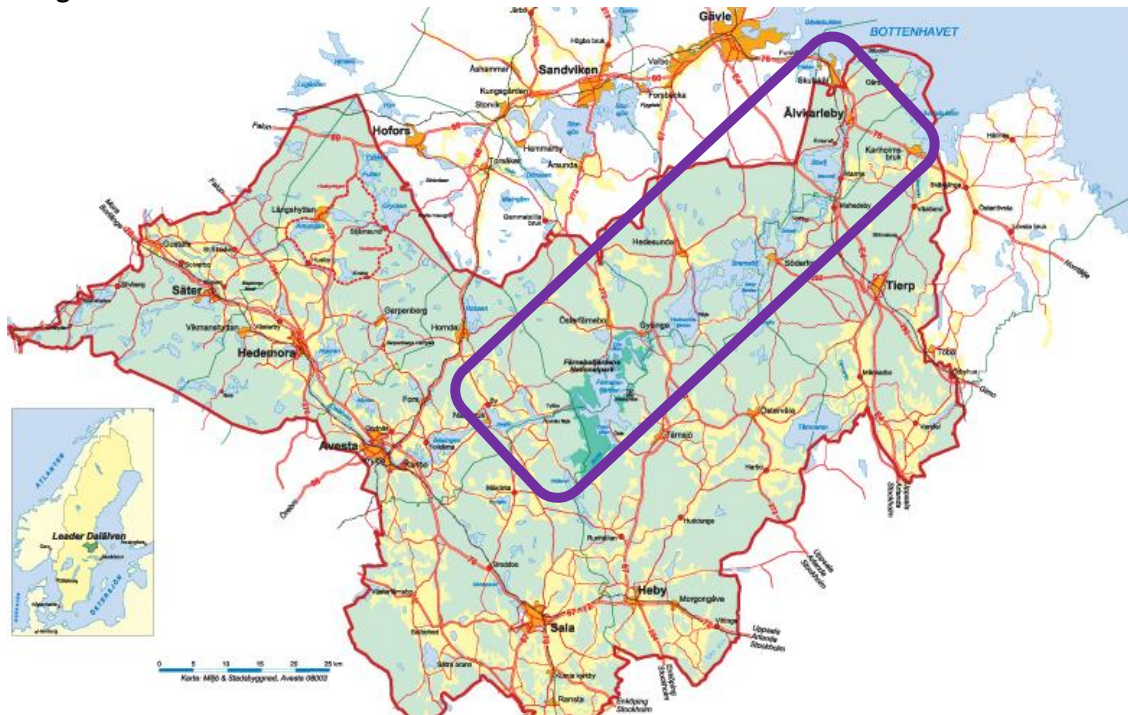
Med utgångspunkt från Nedre Dalälvens unika och höga natur- och kulturmiljökvaliteter samt det centrala och strategiska läget i landet, är målet att:

- ★ övergripande ge regionen en positiv profilering,
- ★ gagna medlemmarna
- ★ utveckla turismen
- ★ bidra till inflyttning av hushåll och företag

Detta ska ske genom ett aktivt samarbete mellan privata företag, organisationer och samhällsorgan över traditionella gränser.

Utvecklingsarbetet skall ske med beaktande av de areella näringarnas intressen, natur- och kulturmiljöintressen samt medlemmarnas övriga intressen.

Geografi

NeDa:s geografi inkluderar nio kommuner (Säter, Hedemora, Avesta, Sala, Sandviken, Gävle, Heby, Tierp och Älvkarleby). Det s.k. LIV-området, som berör sju av dem, sträcker sig längs med älven från Näs bruk ut till havet och är schematiskt markerat med den lila ramen på kartbilden.

Unesco Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven

Älvlandskapet Nedre Dalälven ingår i FN-organet Unescos Biosfärprogram tack vare områdets unika natur-och kulturmiljöer. Delar av området omnämns bl.a. av utredningen Hållbar Vattenkraft/Länsstyrelsen Dalarna som några av Sveriges mest värdefulla naturtyper där exempelvis älvens fjärdlandskap och forsområden med exempelvis en mycket stor andel av Sveriges svämskog i anslutning till Båtforsområdet utgör unika habitat för fåglar och insekter. Sverige har ett ansvar att skydda dessa biotoper gentemot EU.

Ett biosfärområde är ett modellområde för hållbar utveckling som långsiktigt är ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart. Dessa områden är pilotområden där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Att stimulera forskning som stärker biosfärområdenas roll i lärande om hållbart nyttjande av ekosystemtjänster är centralt i det svenska biosfärprogrammet.

Biosfärområden nomineras av respektive lands regering och godkänns därefter av FN-organet Unesco. I Sverige finns fem biosfärområden. Huvudman för Biosfärprogrammet i Sverige är Naturvårdsverket.

Vårt lokala nätverksarbete

Under 2016-2018 driver NeDa projektet "Fiskevård i Nedre Dalälvsområdet", med stöd från Europeiska Havs- och Fiskerifonden.

Bakgrunden till projektet var de två stora utredningsprojekt som startades längs älven:

- "Hållbar vattenkraft i Dalälven, HÅVD", projektledning Länsstyrelsen Dalarna på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten respektive
- "Projekt LIV – laxfisk i nedre Dalälven". Ett vetenskapligt baserat projekt för att utreda och ta fram åtgärdsplaner och förslag till lösningar på passager för havsvandrande fisk förbi de nedersta kraftverken i Dalälven. Och för att kartlägga om det finns tillräckliga förutsättningar längs älvsträckan för lek- och uppväxtområden som vild havsvandrande fisk är i behov av. Projektet har bedrivits som ett samarbete mellan länsstyrelserna i Gävleborgs och Uppsala län, kraftbolagen Vattenfall och Fortum samt Bra Miljöval med Länsstyrelsen i Gävleborg som projektledare.

Syftet med projektet var att medverka till ökad fiskevård i Nedre Dalälvsområdet och skapa engagemang för och kunskap om fiskevård bland berörda aktörer. Samt att arbeta med ömsesidigt informationsutbyte mellan Länsstyrelserna i C-, U-, W- och X-län samt vatten/fiskerättsägare, fisketuristföretag, kommunerna m.fl. och projekten HÅVD respektive LIV.

Arbetsmetoden var fältdagar och personliga träffar samt större samlingar. Läs mer på <https://www.nedredalven.se/index.php/sv/fiskevard/fiskevard-nedre-dalalvsområdet>.

En informell styrgrupp bildades med länsfiskekonsulenter från de fyra berörda länen som medverkade aktivt i projektets arbete. Projektet kom att bistå med många nätverkskontakter och lokal kunskap till LIV-projektets personal.

Projektets goda förankring och den dialogplattform som det skapade ledde till önskemål från nätverksdeltagarna att fortsätta samverka efter projektens slut. Försommaren 2018 blev det klart att arbetet kunde fortgå genom projektet "Samverkan mellan fiskets intressenter" till sommaren 2020. Läs mer på <https://www.nedredalven.se/index.php/sv/fiskevard/samverkan-nedre-dalalven>.

Den lokala förankringen stärktes ytterligare och ett nätverksarbete inleddes försommaren 2018 för att tillsammans med fiskevårdsområdesföreningarna från mynningen till Bysjön/Näs bruk (inklusive vattenägarna i Tyttbo-området) utarbeta en förenklad fiskeförvaltningsplan. D.v.s. längs det s.k. LIV-området, markerat med lila ram i kartan på sid 1.

(Not: Sonderingskontakter har tagits med markägare i anslutning till Båtfors-området där vi inväntar den omstrukturering som skogsbolagen arbetar med.)

Nätverksarbetet genomfördes inledningsvis i två geografiska grupper. Många engagerade sig i arbetet som efter ett år sammanfördes i en grupp. Nätverksarbetets syfte är att visa för kraftbolag, politiker och beslutsfattare hur vi i det här älvmrådet agerade proaktivt för att lokalt förbereda och underlätta för, och därigenom snabba på, införandet av passager för havsvandrande fisk! För fackkompetens i arbetet svarade de fyra länen länsfiskekonsulenter som medverkat på ett mycket dedikerat sätt.

Baserat på de vetenskapligt grundade resultaten och förslagen som presenterats i LIV-projektet har, under sommaren 2018 och vintern 2018/19, mångmiljoninvesteringar skett i konkreta fysiska insatser med olika biotopåtgärder genom länsstyrelsernas försorg och i nära samarbete med Vattenfall och Fortum samt berörda Fiskevårdsområdesföreningar. Dessa åtgärder inkluderar även homing-insatser genom utsättning av lekmogen fisk samt rombackar för att bygga upp lokala bestånd av havsvandrande fisk.

Nätverksprocessen med fiskeförvaltningsplanen utgår från fyra temaområden:

1. Vision och strategi
2. Målarter och målbeskrivning
3. Tidsenligt regelverk och tillsyn
4. Uppföljning och utvärdering (adaptiv förvaltning)

Fram till mars 2019 har nätverket processat "Vision och strategi", "Målarter och målbeskrivning" samt "Tidsenligt regelverk och tillsyn". En 2-dagarskurs för fisketillsyningspersonal med hela 37 deltagare genomfördes 4-5 mars.

Mer om samverkan kring vårt arbete finns att se i den introduktionsfilm Naturvårdsverket tog fram om arbetet i vintras <https://youtu.be/Z88cPJxpJ7A>

En fråga som aktualiserats allt tydligare under nätverksprocessen är den kritiska utvecklingen för havsöringen, läget bedöms i dag vara akut! Återvandringen har de senaste åren backat kraftigt och är nu exceptionellt låg. Orsakerna är säkert flera. Men en enighet finns i vår process att få upp vild fisk i älven som ges möjlighet att reproducera sig på naturlig väg.

Vi ser att havsöringen ej nämns bland de fyra kriterierna för miljöbedömningen men vill understryka att med den allvarliga situationen har arten hamnat i nu måste åtgärder till såväl i älven som i kustvattnet. Nätverket har i processen börjat diskutera förslag till samarbeten för åtgärder i kustområdet.

En art som omnämns i kriterierna är aspen där vårt område har Sveriges unika nordligaste bestånd av asp som är akut hotat, med bara ett fåtal individer kvar i lekpopulationen. En art som vi också behandlar i arbete med fiskeförvaltningsplanen.

Vårt förslag

Sammantaget baserat på det som beskrivits ovan föreslår vi att:

- Prövningsplaneringen av HARO 53000, Dalälven, tidigareläggs till 2021/22 alternativt
- Delen Näs bruk/Bysjön till älvmyningen i havet, det s.k. LIV-området, hanteras separat med start 2021.

LIV-projektets väl grundade vetenskapliga underlag med utredningar av vandringshinder, passageförslag, lek- och uppväxtområden samt populationsmodeller. Överenskommelser som gjorts med kraftindustrin om ökade flöden till attraktiva lek- och uppväxtområden tillsammans med de homing-arbete som är i bruk sedan ett par år. Tillsammans med den lokala processen i området utgör de speciella skäl som motiverar en ändring från föreliggande förslag till i enlighet med vårt förslag ovan.

Det råder positivism, framtidsförväntningar och ett mycket starkt engagemang och intresse hos berörda fiskerättsägare, olika aktörer och boende i bygden längs LIV-området för att återetablera havsvandrande fisk i LIV-området!

Att stimulera forskning, testa metoder och nya lösningar för ett sådant arbete stämmer väl med satsningen på den anläggning för modern forskning med internationell spetskompetens för fiskvandring som byggts i Älvkarleby, Laxelatorn, och sammanfaller med regeringens vilja att utnämna Nedre Dalälven till Biosfärområde.

Gysinge 2019-03-29

Henrik Thomke
Projektledare Samverkan fiskets intressenter
070-749 7071

Lotta Heimersson
VD Nedre Dalälven / VL Leader Nedre Dalälven
070 - 650 8868

Joachim Eriksson
Ordförande Älvkarleby Fvof

Anders Wirén
Ordförande MarmaMehedeby Fvof

Lars Sängstuvall
Ordförande Söderfors-Hedesunda Fvof

Christer Sundbom
Ordförande SöderforsHedesunda Fv

Agneta Lennartsson
Ordförande Gysingeforsarnas Fvof

Maria Vestlund
Ordförande Fernebofjärdens Fvof

Karin Bengtsgård
Tyttbo Forsfiske

Mats Teijne
Gålsbo skifteslag

Roland Lundberg
Botebo skifteslag

Anders Bohlin
Ordförande Bysjöns Fvof